

דבי סער

תדרים

אָפּיק חֶרְפִּי מִגִּיעַ

מִמְזַרְח רְחוֹק, מִבֵּיא

סְעָרָה וְשִׁבּוּשִׁים בְּקִלְיָה.

הַפִּיסִי שְׁלִי שְׁמוֹנֵה-חֲמֵשׁ בְּסֶדֶן

הַמְשָׁרֵר, כָּל הַזְּמַן בְּמַפְלֵס הַרְחוֹב.

כָּאֵן שֹׁפֵת הַיַּעֲיִלוֹת מְדַבֶּרֶת.

הַרְגֵּשׁ חֲתוּם מִחוּץ לְתַחוּם.

בְּקִפְּהָ הַקְּטָנָה חֲסוּם עֵדֵן

הַלֵּב, מִתְנַגֵּשׁ בְּדַפֵּן, בְּדַפֵּק

הַשְּׁעָרָה רְבִיעַ ל"הַבֵּיתָה"

וּבְאַפֵּק הַמַּחְשָׁבָה עוֹלָה יָפֵן.

רַעַשׁ גְּדוֹל הָיָה שָׁם. עַד דָּלָא יָדַע.

פְּנִיקָה קְפוּאָה מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי

אוֹקֵינוֹס שְׁלֵג לָבֵן, קְרִינָה רְדִיוֹאֶקְטִיבִית

וּפְתִיתֵי קָר רֹחַ מִתְכַּיִם בְּכוּר.

עַל גְּלִי אֲדָמָה מִתְבַּעֶתֶת נִבְטִי

נִשְׁרֵת גְּרַעֲיִנִית, סְפִינּוֹת טְרוּפוֹת

וְסַרְפְּדֵי פֶחַד מוֹת צוֹרְכֵי לֵב.

קְרִיאַת עוֹרֵב מִעֲבִירָה אוֹתִי אֶל דַּעֲתִי

מְכִילֵת אֶת הַמַּחַ לְתַדְרֵי הַנֶּכּוֹן.

רַעַשׁ גְּדוֹל הָיָה בִּיפֵן. וְכֵאֵן,

הַבְּנִינָן עוֹמֵד עַל תְּלוּ. רַק הַטִּיחַ

מִתְקַלֵּף, חוֹשֵׁף אֶת שְׁהִזְמַן כְּסָה.

הַנְּשָׁמָה מְפִלֶסֶת דֶּרֶךְ אֶל שְׁלַחַן הָעֵבֹדָה.

שְׁרִידֵי מְלִים נוֹשְׁרִים מְצַמְרֵרִים עַל הַדֶּף.

איני יכול לומר באופן חד משמעי מה משמעות השורות הנבחרות שהבאתי למעלה. האם הן מבטאות את כלל שירתו של שלונסקי? האם הן מיעוט בטל בשישים? תהיה זו יומרה מצדי לפסוק בסוגיות המצריכות לימוד רב מה שכן, אני סבור כי שירה גדולה של משוררי דורות קודמים דורשת פרשנות מתוכת כדי שתהיה זמינה גם לקוראי דורנו זה. דוגמה מצוינת לכך היא מה שעשתה לאחרונה זיוה שמיר בספרה הלך ומלך (2010) לספרו הקשה והדהוי של אלתרמן עיד היונה שבו הצליחה להנהיר אותו לקוראים, וגם להאיר אותו במבט היסטורי. שירת שלונסקי, לדעתי, עדיין מחכה לספר כזה.

לטעמי הספר הבשל והיפה ביותר מספריו הוא על מלאת שראה אור ב-1947. יש בו מן הסער והפרץ של שירתו המוקדמת עם הבשלות של שירתו המאוחרת. לעומת זאת באבני גויל (1960) משתנה הפואטיקה שלו, כפי שמציינת הלפרין, בהשפעת סופרי דור המדינה והיא נעשית יותר פרוזאית. כפי שהוא כותב בשיר המוצב בפתח הספר 'האדיר גווע': "אל עוד תבנה גזית מליך, / תצוב דברך מאבן גויל", כלומר לא מאבני גזית מסותתות, אלא מאבני גויל פשוטות. בכל זאת יש בו לא מעט ניסוחים מבריקים:

*

לא יִשְׁרֵת עֵקוֹב, לא עֵקֶפֶת

דְּרָכָךְ אֶל הַמַּחוּז הָאֶחָד –

גַּם כִּי שִׁשֵּׁת לְלֶכֶת בְּצוּנוֹתָא,

וְהִלְכֵת יַחְדָּיו לְבָדָד.

[מתוך: פת במלח / אל מול המרום הקרוע / אבני גויל]

*

כּוֹתְלֵי בֵיתִי אֵינִם כְּחִיץ לִי בֵּינִי לְבֵין עוֹלָם. –

הֵם סוּד הַהֶתְגַּלּוֹת לוֹמֵר בְּאֵין מְכֻלִּים;

כִּי הַדּוֹבֵר בְּשַׁעַר אֵינוֹ דּוֹבֵר לְאִישׁ,

וְהַסְּחִים טָנְדוּ סְחִים אֶךְ זֶה לָזֶה,

רַק הַמְּסִיחַ עִם נַפְשׁוֹ מְסִיחַ עִם כּוֹלָם.

כּוֹתְלֵי בֵיתִי אֵינִם כְּחִיץ לִי בֵּינִי לְבֵין עוֹלָם. –

[מתוך: כותלי ביתי / עילוי אחרון / אבני גויל]

מתוך הספר האחרון ספר הסולמות אני מביא במלואו שיר נפלא אחד המזכיר גם שירים אחרים וגם שמות ספרים קודמים בבואו לסכם את שירתו ואת חייו:

הַעֵץ הוּא כָּל גִּילּוֹ

אֵינִי יוֹדַע מַה יֵאמְרוּ עָלַי הֵהֱם שְׁעוֹד יִבּוֹאוּ.

חוֹשֵׁשׁנִי: הֵם יֵטְעוּ בִּי לֹא פְחוֹת מִבְּנֵי דוּרִי.

הֵם יִנְגַחוּנִי בְּפִסּוּקֵי

מִן הַמְּלֵאֲתַת

וּמִן הַבּוֹהוּ –

יָרְאוּ אוֹתִי בְּכֶתִיב וְלֹא יָרְאוּ בְּקָרִי.

אֲבַל הַעֵץ הוּא כָּל גִּילּוֹ

כָּל גְּלוּיָן גַּם יַחַד

כַּגּוֹן אֲנִי שֶׁהֲנִי כָּל עֵקֶבִי וּמִישׁוּרִי.

אֶל נָא תִשְׁמְעוּ פְּדוּת בֵּין שְׁלֵף לְתַפְרֵחַת

כְּשֶׁם שְׁאֵין בִּי פְּדוּת בֵּין אוּיְלֵי לְאֶשְׁרִי.

אַתֶּם שְׁבֹאֲתֶם כְּבָר!

אַתֶּם שְׁעוֹד תִּבּוֹאוּ!

יָאוּ נִתִּיבוֹתֵי שְׂכָל אַחַת נְפִלְאֵת

שְׂכָל אַחַת מְלֵאֲתַת וְכָל אַחַת הִיא בּוֹהוּ

וְכָל אַחַת – מְבוֹהוּ אֶל מְלֵאֲתַת.

[העץ הוא כל גילוי/לנצח זה בזה / ספר הסולמות]